RIGHT-WING POPULIST SENTIMENTS IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES, ELEMENTS OF THE POLITICAL CRISIS, AND EXPECTED CONSEQUENCES

მემარჯვენე პოპულისტური განწყობები ევროკავშირის ქვეყნებში, პოლიტიკური კრიზისის ელემენტები და მოსალოდნელი შედეგები

LASA BAGHATURIA

International Relations, Ph.D student
Georgian Technical University
Tbilisi, Georgia
https://orcid.org/0009-0004-0097-9228
lashiko088@gmail.com

EDISHER JAPHARIDZE

Doctor of Political Science,
GTU Associate Professor,
Tbilisi, Georgia
ORCID: 0000-0002-9239-4785
japaridzeedisheri07@gtu.ge

ABSTRACT

In recent decades, right-wing populism has emerged as one of the most influential and disruptive political currents in the European Union (EU). Although populist ideologies have long existed on the margins of European politics, their resurgence—particularly in the aftermath of the 2008 global financial crisis—has brought them into the mainstream (Akgün & Memiş Karataş, 2021). Economic dislocation, disillusionment with political elites, concerns over migration, and frustrations with EU bureaucracy have all contributed to the rise of populist movements that challenge the liberal democratic consensus and question the legitimacy of supranational governance. Events such as the 2015 migration crisis, Brexit, and the COVID-19 pandemic have, in turn, strengthened populist narratives and translated into an environment conducive to anti-establishment sentiment.

Right-wing populist movements are characterized by their Manichean worldview, dividing society into a virtuous, homogeneous "people" and a corrupt, self-seeking elite. This ideological framework tends to position populist leaders and parties as the authentic voice of the people against not only national elites but also transnational institutions like the European Union. The EU is typically described as a distant and unaccountable bureaucracy imposing policies on the member countries without adequate public consent or accountability.

These movements routinely advance themes of national sovereignty, cultural protectionism, and firm immigration control (Johnston, 2023). They appeal to voters who feel economically or culturally left behind by globalization, technological change, and rapid

demographic shifts. Populist discourse, in this case, often appeals to nostalgia, invoking a golden past when national identity, values, and borders were perceived to be safe and unchallenged. While the expression of right-wing populism varies by country—ranging from the Euroscepticism of Italy's Lega to the authoritarian tendencies of Hungary's Fidesz—the underlying grievances and narratives show remarkable consistency across the EU.

The heightened involvement of right-wing populism poses existential challenges to the future of European integration, with short-term worries about democracy, unity, and the resilience of the EU project.

Key Words: EU politics, Political crisis, right-wing populist sentiments, Euroscepticism

ლაშა ბაღათურია

საერთაშორისო ურთიერთოების დოქტორანტი,
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი,
თბილისი, საქართველო
https://orcid.org/0009-0004-0097-9228
lashiko088@gmail.com

ედიშერ ჯაფარიძე

პოლიტიკის მეცნიერებათა დოქტორი,
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი, თბილისი, საქართველო
ORCID: 0000-0002-9239-4785
japaridzeedisheri07@gtu.ge

აბსტრაქტი

ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, მემარჯვენე პოპულიზმი ევროკავშირში (EU) ერთ-ერთ ყველაზე გავლენიან და დესტრუქციულ პოლიტიკურ მიმდინარეობად ჩამოყალიბდა. მიუხედავად იმისა, რომ პოპულისტური იდეოლოგიები დიდი ხანია არსებობს ევროპული პოლიტიკის საზღვრებში, მათმა აღორძინებამ, განსაკუთრებით 2008 წლის გლობალური ფინანსური კრიზისის შემდეგ, ისინი მეინსტრიმში მოიყვანა (აკგიუნი და მემიშ კარატაში, 2021). ეკონომიკურმა დისლოკაციამ, პოლიტიკური ელიტების მიმართ იმედგაცრუებამ, მიგრაციასთან დაკავშირებულმა შეშფოთებამ და ევროკავშირის ბიუროკრატიის მიმართ იმედგაცრუებამ ხელი შეუწყო პოპულისტური მოძრაობების აღზევებას, რომლებიც ეჭვქვეშ აყენებენ ლიბერალურ-დემოკრატიულ კონსენსუსს და ეჭვქვეშ აყენებენ ზეეროვნული მმართველობის ლეგიტიმურობას. ისეთმა მოვლენებმა, როგორიცაა 2015 წლის მიგრაციული კრიზისი, ბრექსიტი და COVID-19 პანდემია, თავის

მხრივ, გააძლიერა პოპულისტური ნარატივები და ანტი-ისტებლიშმენტური განწყობებისთვის ხელსაყრელ გარემოდ აქცია.

მემარჯვენე პოპულისტური მოძრაობები მანიქეველური მსოფლმხედველობით ხასიათდება, რომელიც საზოგადოებას სათნო, ერთგვაროვან „ხალხად“ და კორუმპირებულ, ეგოისტ ელიტად ყოფს. ეს იდეოლოგიური ჩარჩო, როგორც წესი, პოპულისტურ ლიდერებსა და პარტიებს ხალხის ავთენტურ ხმად წარმოაჩენს არა მხოლოდ ეროვნული ელიტების, არამედ ტრანსნაციონალური ინსტიტუტების, როგორიცაა ევროკავშირი. ევროკავშირი, როგორც წესი, აღწერილია, როგორც დისტანციური და უპასუხისმგებლო ბიუროკრატია, რომელიც წევრ ქვეყნებს პოლიტიკას აკისრებს ადეკვატური საზოგადოებრივი თანხმობისა და ანგარიშვალდებულების გარეშე.

ეს მოძრაობები რუტინულად წინ წამოწევენ ეროვნული სუვერენიტეტის, კულტურული პროტექციონიზმისა და იმიგრაციის მკაცრი კონტროლის თემებს (Johnston, 2023). ისინი მიმართავენ ამომრჩევლებს, რომლებიც თავს ეკონომიკურად ან კულტურულად ჩამორჩენილად გრძნობენ გლობალიზაციის, ტექნოლოგიური ცვლილებებისა და სწრაფი დემოგრაფიული ცვლილებების გამო. პოპულისტური დისკურსი, ამ შემთხვევაში, ხშირად მიმართავს ნოსტალგიას, იხსენებს ოქროს წარსულს, როდესაც ეროვნული იდენტობა, ღირებულებები და საზღვრები აღიქმებოდა უსაფრთხოდ და უდავოდ. მიუხედავად იმისა, რომ მემარჯვენე პოპულიზმის გამოხატულება ქვეყნების მიხედვით განსხვავდება - იტალიის ლიგის ევროსკეპტიციზმიდან დაწყებული უნგრეთის ფიდესის ავტორიტარული ტენდენციებით დამთავრებული - ძირითადი წყენა და ნარატივები ევროკავშირის მასშტაბით საოცარ თანმიმდევრულობას ავლენს.

მემარჯვენე პოპულიზმის გაზრდილი ჩართულობა ევროპული ინტეგრაციის მომავალს ეგზისტენციალურ გამოწვევებს უქმნის, რაც მოკლევადიან შეშფოთებას იწვევს დემოკრატიის, ერთიანობისა და ევროკავშირის პროექტის მდგრადობის შესახებ.

საკვანძო სიტყვები: ევროკავშირის პოლიტიკა, პოლიტიკური კრიზისი, მემარჯვენე პოპულისტური განწყობები, ევროსკეპტიციზმი

შესავალი

ევროპის კონტინენტზე პოლიტიკური ლანდშაფტი ხშირად იცვლება. განსაკუთრებით მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ევროპულ სახელმწიფოებში მემარჯვენე პოლიტიკური იდეოლოგია ასეთი ძლიერი არ ყოფილა, ბევრად გაზრდილია მისდამი ინტერესი. უნგრეთსა და იტალიაში მემარჯვენე პოლიტიკური პარტიები არიან მმართველობაში, პოლონეთსა და ნიდერლანდებში კი მემარჯვენე პოლიტიკური იდეოლოგიის პარტიები სარგებლობენ ყველაზე დიდი მხარდაჭერით. შესაბამისად პოლიტიკური პარტიები და საზოგადოებრივი ჯგუფები მას იყენებენ, როგორც ფართო მასებისადმი საკუთარი მიზნების მიღწევის საშუალებას.

პოპულიზმი, როგორც პოლიტიკური სტრატეგია დემოკრატიული მმართველობის მონაპოვარია, რომელიც არალიბერალური დემოკრატიის პირობებში ჩაისახა და განვითარდა. როგორც იკვეთება პოპულიზმი მაშინ ძლიერდება, როდესაც ვლინდება ღრმა

და მძაფრი უკმაყოფილება საზოგადოებაში, რაც თავის მხრივ კოლექტიურ ,,ფსიქოლოგიურ სტრესს“ ავლენს. პოპულისტები ლიბერალიზმის წინააღმდეგ ფართო პოლიტიკურ რეაქციაში შედიან, როგორც მემარჯვენე პოლიტიკის მესვეურები (მაგ.: უნგრეთი, პოლონეთი და სხვა პოსტკომუნისტური ქვეყნები).აუცილებელია, რომ ლიბერალური დემოკრატიის დასავლელმა დამცველებმა, შეიმუშაონ მსოფლიო წესრიგის ალტერნატიული მოდელების უფრო რეალისტური ხედვა და საზოგადოებაში შეინარჩუნონ ლიბერალიზმის გრძელვადიანი ფუნქციონირების იმედი. საქართველოსა და სხვა პოსტსაბჭოთა ქვეყნებში აუცილებელია, დაიწყოს საზოგადოების დამოკიდებულების შეცვლის პროცესი სოციალურ-პოლიტიკური პროცესების მიმართ, რა თქმა უნდა, დოგმებად მიღებული ღირებულებების კრიტიკული გადასინჯვით, რომლებსაც პოპულისტები აქტიურად იყენებენ. შედეგად, პოსტსაბჭოთა ქვეყნებს მიეცემათ აწმყოში დაბრუნების შანსი, რათა დაიწყოს განახლების გრძელვადიანი და შეუქცევადი პროცესი და გახდნენ თანამედროვე, დემოკრატიული მსოფლიოს აქტიური წევრები[1].

მემარჯვენე პოპულიზმი, ამ დრომდე, ძირითადად აღმოსავლეთ ევროპაში გვხდებოდა, რომელიც ძირითადათ ემიგრაციის შიშით და იდენტობასთან დაკავშირებული საკითხებით იყო გამოწვეული. მემარცხენე პოპულიზმი სამხრეთ ევროპაზე ვრცელდებოდა, რადგან ეს ის რეგიონია, რომელზეც ფინანსურმა კრიზისმა ყველაზე დიდი გავლენა იქონია, ევროს კრიზისმა და ა.შ. ეს ორი მოძრაობა ცალ-ცალკე გვხვდებოდა. მაგრამ ისეთ ქვეყნებში, როგორიცაა იტალია და საფრანგეთი, დღეს ჩვენ ორივეს ვხვდებით“, - თქვა კლაიესმა.

უნდა აღინიშნოს, რომ 2018 წლის დასასრულისთვის, ევროპაში პოპულისტებმა ახალი ფერი მოირგეს: ყვითელი, "ყვითელი ჟილეტების მოძრაობა" საფრანგეთში საწვავზე გადასახადის გაზრდის წინააღმდეგ დაიწყო და მალე მთელს ქვეყანას მოედო. საფრანგეთის პრეზიდენტმა ემანუელ მაკრონმა - ლიდერმა, რომელმაც პოპულიზმის ტალღა საკუთარი არჩევით გადალახა, უკან დაიხია, და გადასახადების გაზრდა გადადო, რაც იმას ნიშნავდა რომ პოპულიზმი, როგორც პოლიტიკური ძალა ევროპაში დაბრუნდა.

მეთოდი

სტატიაში კრიტიკული ანალიზის მეთოდით შესწავლილია მემარჯვენე პოპულისტური განწყობები ევროკავშირის ქვეყნებში, პოლიტიკური კრიზისის ელემენტები და მოსალოდნელი შედეგები. ნაშრომი დაფუძნებულია საკითხის ირგვლივ უახლეს ქართულ და უცხოურ ლიტერატურაზე.

შედეგები

პოპულისტური ძალების ყურადღება საქართველოშიც, ისევე როგორც დანარჩენი ქვეყნების მაგალითების უმრავლესობის შემთხვევაში არის იდეები, როგორებიცაა ნაციონალიზმი, რელიგია, ეროვნული სულისკვეთება და ძირძველი ტრადიციები, მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემები და ერის გადაშენების პრევენცირების საკითხი.

[1] ბერიანიძე შ., პოპულიზმი, როგორც პოლიტიკური სტრატეგია არალიბერალური დემოკრატიის პირობებში, თბილისი. 2022

უნდა აღინიშნოს, რომ ბოლო დროს საქართველოში პოპულისტური ძალები ნამდვილად გააქტიურდნენ, თუმცა მათ არ გააჩნიათ ისეთი გავლენა, როგორიც ევროპულ ანალოგებს (კონკრეტულად ორბანისა და კაჩინსკის მთავრობებს). ისინი ერთი საპარლამენტო ოპოზიციური პარტიით, რამდენიმე სუსტი პოლიტიკური ძალითა და შედარებით უფრო გააქტიურებული ორგანიზაციებით არიან წარმოდგენილნი. თუმცა იდეები ფაქტობრივად იდენტურია, რაც ევროპაში – ეროვნულობა, ტრადიციები, რელიგია, ანტიგლობალიზმი, უმცირესობებისადმი ნეგატიური დამოკიდებულება. საგარეო პოლიტიკური ორიენტაციის მხრივ კი მათი ნაწილი ცდილობს თავი ნეიტრალურად წარმოაჩინოს, თუმცა ახასიათებთ ევროსკეპტიციზმი, მათ ნაწილს კი – რუსეთისადმი აშკარა ლოიალური დამოკიდებულება. ყურადსაღებია რუსეთის დაინტერესება და გავლენის ზრდის ტენდენციაც აღნიშნული ძალების გააქტიურების პარალელურად, რაც უმეტესწილად პოზიტიურად არ აღიქმება.

დისკუსია

მე-19 საუკუნის მიწურულს წარმოშობილმა ახალმა პოლიტიკურმა მიმდინარეობამ (მარქსიზმი) და სრწაფი ტემპებით განვითარებადმა ინდუსტრიამ დღის წესრიგში დააყენა ორი ძირითადი პოლიტიკური და სოციალური საკითხი. პირველი აქამდე არსებული სახელმწიფოების მოწყობის იმპერიული სისტემის სრული უსუსურობა ინდუსტრიალიზაციის პირობებში და მეორე მეცნიერულ საფუძველზე დაყრდნობილი სოციალური გარემოს გასაუმჯობესებლად მიმართული პოლიტიკური პარტიები და მიმდინარეობები.

მე-20 საუკუნის დასაწყისი, იმპერიული პატრიოტიზმისა და სოციალური მიმდინარეობების დაპირისპირებით ხასიათდება. აქ მოხდა იმპერიული ამბიციებისა და სოციალურ-პოლიტიკური მიმდინარეობების ინტერესების თანხვედრა. ერთიმეორესთან დაპირისპირებული იმპერიები მაქსიმალურად ხელს უწყობდნენ და აფინანსებდნენ მოწინააღმდეგე ქვეყნების ანტაგონისტურად განწყობილ პოლიტიკურ პარტიებისა და მიმდინარეობების გაძლიერებას, რათა შეესუსტებინათ შიდა აშლილობის საფუძველზე მოწინააღმდეგე ქვეყნის პოტენციალი. პირველი მსოფლიო ომის დაწყების მთავარი მიზეზი ავსტრიის იმპერიის პრინცის მკვლელობაც, სწორედ პოლიტიკურ ელფერს ატარებს და ჩაიდინა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის წევრმა. პირველი მსოფლიო ომის მთავარი შედეგი იყო სამი უდიდესი იმპერიის - ავტრის-უნგრეთის, გერმანიის და რუსეთის იმპერიების დაშლა. რუსეთის იმპერიაში მარქსიზმის უკიდურესმა მემარცხენე მიმართულებამ ე.წ რუსულმა ბოლშევიზმა გამოავლინა რა აგრესიული ხასიათი. 1922 წლისთვის შესძლო თითქმის მთლიანად აღედგინა რუსეთის იმპერიული საზღვრები, ასევე მეორე მსოფლიო ომის დაწყებისათვის კიდევ უფრო გაზარდა მისი საზღვრები. მეორე მსოფლიო ომის ერთ-ერთი მთავარი დაპირისპირება ნაცისტურ გერმანიასა და ბოლშვიკურ რუსეთს შორის აშკარა მაგალითია მარქსიზმის ორი უკიდურესი მიმართულების ანტაგონიზმის უკიდურესად მემარჯვენე - ნაცისტური გერმანია და ასევე უკიდურესად მემარცხენე - ბოლშევიკური რუსეთი.[2]

[2] Arendt, H. (1951). The Origins of Totalitarianism. New York: Harcourt, Brace. Imperialism (pg. 123–302)

მსოფლიომ, გააცნობიერა რა ნაციზმის საფრთხე და პრიორიტეტად სწორედ მასთან ბრძოლა აირჩია და სიტუაციური კავშირი დაამყარა მეორე უკიდურეს მიმართულებასთან მემარცხენე ბოლშევიზმთან. მეორე მსოფლიო ომის შედეგად უზომოდ გაზლიერებული რუსული ბოლშევიზმი უკვე თავად აღმოჩნდა საფრთხე გლობალური პროცესებისათვის. რეალობაა ის ფაქტი, რომ მსოფლიო ინტელექტუალური ცენტრი ძირითადად ევროპის კონტინეტზეა აკუმულირებული. ე.წ. ცივი ომის პერიოდში, მეორე მსოფლიო ომის კატასტროპული შედეგებით შეშინებული მოწინავე დასავლეთი დილემის წინაშე აღმოჩნდა. ერთის მხრივ პანიკური შიში ნაციზმის მიმართ და მეროეს მხრივ არანაკლები დამოკიდებულება ბოლშევიზმისადმი. თუკი მემარცხენე მარქსიზმის გამკლავება შესაძლებელი გახდა, საკუთარ სივრცეში სოციალური ფონის მაქსიმალური ოპტიმიზაცია და ლიბერალიზაცია, ე.წ. მემარჯვენე იდეები ტაბუირებული აღმოჩნდა. ჯანსაღი პატრიოტიზმისა და ნაციონალიზმის გამოვლინება ნაციზმით შეშინებულ ევროპაში მყისიერად ასოცირდებოდა ჰიტლერიზმთან. ასეთი ორი უკიდურესობის აღქმა მთელი ცივი ომის მანძილზე ხელს უშლიდა დასავლურ ცივილიზაციას ოფტიმალური აზრის ჩამოყალიბებაში.[3] ასეთი გაურკვევლობა ცივი ომის პერიოდში საბჭოურ სისტემასთან დაპირისპირებით ქარწყლდებოდა. 21-ე საუკუნის დასაწყისისთვის მსგავსმა ქმედებებმა ევროპული ცივილიზაციის ყოფნა-არქოყნა დააყენა. დღეისათვის უკვე დიდ პრობელმას წარმოადგენს ევროპული ქვეყნების მასიური ისლამიზაცია და აზიური და აფრიკული ქვეყნებიდან სრულიად უკონტროლო მიგრაცია. აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნები, რომლებმაც საკუთარ თავზე გამოსცადეს ბოლშვიკური რუსეთის შოვნიზმი, კარგად აცნობიერებენ ამ პრობლემას და მაქსიმალურად ეწინააღმდეგებიან ევროპაში უკვე გაბატონებულ ამ პოლიტიკურ პროცესებს. ევროკავშირის ქვეყნებში დღეისათვის უკვე მთავარი პრობლემაა ჯანსაღი პატრიოტიზმის სრული უგულებელყოფა. მეორე მსოფლიო ომისა და ნაციზმის შედეგებით შეშინებული ევროპა უკიდურესი ლიბერალიზმის გზას დაადგა და 21-ე საუკუნის 20 იანი წლებისთვის ევროპისათვის უკვე უდიდეს პრობლემად გადაიქცა საკუთრი ეროვნული იდენტიფიკაცია. ხშირ შემთხვევაში პარადოქსამდე მისულია ლიბერალიზმის არსი. ემიგრანტი ერების უფლებების დაცვა აბორიგენი ერების სამართლიანი ინტერესების ხარჯზე ხდება. მსოფლიო ცივილიზაციის ევროპული კერები თავად ევროპაშივე ეგზოტიკად გადაიქცა. უდიდესი გავლენა ევროპულ სოციალურ გარემოზე დღეისათვის აქვს სხვადსხვა ქვეყნებიდან ჩამოსული ეროვნული კლანების, ხშირ შემთხვევაში აშკარა კრიმინალურ დაჯგუფებებს. უაღრესად ლიბერალიზებული ევროპული სამართალი ძირითადად ვერ ახერხებს მსგავს მოვლენებთან ეფექტურ დაპირისპირებას რასიზმის ბრალდების შიშით ეს სიტუცია ევროპულ ქვეყნებში მე-20 საუკუნის 50 - 70-იანი წლებიდან ყალიბდებოდა, თუმცა საბჭოთა საფრთხესთან გამკლავებით დაკავებული დასავლეთი ამ პროცესებს ვერ ხედავდა ან სათანადო ყურადღებას ვერ აქცევდა.[4] 90-იან წლებში საბჭოთა ბლოკის დაშლამ და 21-ე საუკუნის

[3] European Journal of Political Research. Three decades of populist radical right parties in Western Europe: So what?

[4] Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. Government and Opposition, pp. 541–563.

დასაყისში რუსეთის ფედერაციის მოჩვენებითმა დემოკრატიზაციამ ევროპა დააყენა ამ პროცესების შედეგების უკვე შემდგარი ფაქტის წინაშე.

ევროკავშირის შექმნის ერთ-ერთი მთავარი მიზანი ევროპული ცივილიზაციის შენარჩუნება გახდა. ლიბერალური პრინციპების აუცილებლობის შენარჩუნების გარდა ევროკავშირი დგას აშკარა ეროვნული პრობლემების წინაშე. რუსეთ-უკრაინის ომმა ეს მოვლენა კიდევ უფრო დაამძიმა. უპირობო ჭეშმარიტებაა, რომ ყველა ერი თანასწორია ლიბერალიზმის პირობებში სიმახინჯედ გადაიქცა და ევროპული ცივილიზაციის წინაშე უმძაფრესი კრიზისი ჩამოაყალიბა. ყველა ერის თანასწორობის პრინციპი ევროპაში გადაიქცა ადგილობრივი, აბორიგენი ერების ეროვნული და რელიგიური ჩაგვრის მძლავრ იარაღად. ყოველდღე სულ უფრო მასიურ ხასიათს ღებულობს ემიგრანტი ერების ნახევრად კრიმინალური (ხშირ შემთხვევაში კი სრულიად კრიმინალური) დაჯგუფებების ძალადობის ფაქტები ადგილობრივი ერების წარმომადგენლობის მიმართ. ევროკავშირის რიგი ქვეყნები, ძირითადად ყოფილი საბჭოთა ბლოკი დღევანდელი ევროპისთვის სამაგალითო გახდა ლიბერალური პრინციპების და ეროვნული უფლებების დაცვის რეალიზაციის საკითხებში. ეს ქვეყნები აღიარებენ რა ერთა თანასწორობის პრინციპებს, ამავდროულად ეფექტრუად იცავენ აბორიგენი ერის სამარტლიან უფლებებს და ახერხებენ ერების მშვიდობიან და უმტკივნეულო ინტეგრირებას საკუთარ გარემოში.[5]

დღეისათვის ევროპას ორი ძირითადი და დიდი პრობლემა აქვს გადასაჭრელი. რუსეთ-უკრაინის ომის მაქსიმალური სამართლიანი დასრულება და მისი შედეგების ეფექტური აღმოფხვრა ყველა მონაწილე მხარისათვის მისაღები სამართლებრივი საფუძვლების გამოყენებით. მეორე პრობლემა - ევროპაში მიგრანტების უფლებეის დაცვა აბორიგენი ერების ინტერესებისა და უვლებების უზენაესობის სფუძველზე.

თანამედროვე მოწინავე საზოგადოებაში, სადაც ზნეობისა და ინტელექტის დონე საკმაოდ მაღალია პარტიული მრავალფეროვნება აზრს კარგავს და სახელმწიფოს ხელმძღვანელობის სტრუქტურებში აქცენტირება პიროვნების ორგანიზაციულ და შემოქმედებით თვისებებზე კეთდება. ლიბერალიზმის საფარქვეშ მოქცეული უცხო იდეოლოგიის გაბატონების მცდელობა ახალი პოლიტიკური მიმდინარეობის ჩამოყალიბების აუცილებლობას აყენებს. დღეისათვის ევროპის ქვეყნები 20-იანი წლების გერმანიის სიტუაციას იმეორებს იმ კუთხით, რომ აბორიგენი ერების ყველანაირი სამართლიანი უფლება შეზღუდულია და რასიზმისა და ნაციზმის იარლიკების მინიჭების შიშით თითქმის იატაკქვეშეთშია გადასული. მსგავსი სიტუაცია ნოყიერ საფუძველს ქმნის ფაშისტური და ნაცისტური იდეების აღორძინებისთვის. სწორედ ამან გამოიწვია ევროპის რიგ ქვეყნებში მემარჯვენე იდეოლოგიების წარმოშობა და საზოგადოების დიდ ნაწილში საკმაოდ მყარი მხარდაჭერა მოიპოვა, რომ არა კანონის სიმკაცრე მსგავსი პოლიტიკურ მიმდინარეობებს დიდი პერსპექტივები ექნებოდა.[6] კანონის უზენაესობის აღიარების გამო ეროვნული იდეოლოგია გარკვეულ ჩარჩოებშია მოქცეული და ჯერჯერობით ანგარიშგასაწევ ძალას არ წარმაოდგენს. ზემო აღნიშნული პროცესები შესაძლოა წამიერად შეიცვალოს და დიდ დაპირისპირებებში გადაიზარდოს. ეს კრიზისი ევროპაში იმდენად

[5] Wodak, R. (2015). The Politics of Fear. Sage. pp. 18–60.

[6] Levitsky, S., & Ziblatt, D. (2018). How Democracies Die. pp. 5–23.

არის გამძაფრებული რომ შესაძლოა სულ მცირე ძალადობრივმა პროვოკაციამ სასტიკი დაპირისპირებების და საყოველთაო არეულობების პროცესები წარმოშვას.

აქედან გამომდინარე ევროკავშირში შექმნილი პოლიტიკური, ეროვნული და რელიგიური გარემო ბიძგს აძლევს ეროვნული ინტერესების დაცვისაკენ მიმართული პოლიტიკური პარტიებისა და მიმდინარეობების წარმოშობას. რა თქმა უნდა მათ შორის ნამდვილად პრობლემის გადაჭრაზეა ორიენტირებული და სწორედ მიმართული აგიტაციისა და პროპაგანდის ფონზე ნელ-ნელა იკავებს თავის ნიშას პოლიტიკურ სფეროში, თუმცა ძირითადი მასა ხალხის ეროვნულ გრძნობებზე მოთამაშე პოლიტიკური და ფინანსური პრეფერენციებზე ორიენტირებული ნახევრად კრიმინალური მანიპულატორები არაინ. პრობლემის წინაშე მდგარი ფართო საზოგადოებისათვის ხშირ შემთხვევაში დამახასიათებელია პოპულისტური განცხადებების მხარდაჭერა. ეს მოვლენა თავის მხრივ ფინანსური რესურსების არასწორ გადანაწილებას იწვევს და პრობლემის გადაჭრაზე ორიენტირებული პოლიტიკურ მოძრაობებს ასუსტებს პოპულისტი მემარჯვენეების გაძლიერების ფონზე.[7]

აღნიშნული ნაციონალური და რელიგიური კრიზისი, რომლის წინაშეც დღეს ევროპა დგას გადაჭრილი და მოგვარებული უნდა იქნას. წინააღმდეგ შემთხვევაში მას აქვს პერსპექტივა გადაიხარდოს პოლიტიკურ კრიზისში, რასაც შეიძლება უმართავი და სასტიკი არეულობა მოყვეს. დღეისათვის ყურადღება არის გასამახვილებელი არა პოპულარულ ლოზუნგებსა და მიტინგებზე, არამედ ისეთ პოლიტიკურ ძალაზე, რომელიც ამ კრიზისის შეჩერების დარეგულირების და გადაჭრის გზებსა და საშუალებებს სთავაზობს ევროპას. უპირველეს ყოვლისა ეს არის საკანონმდებლო რეფორმების განხორციელების ისეთი მოთხოვნები, რომლებიც მოაწესრიგებს და შეამცირებს მიგრაციულ პროცესებს და მართვადს გახდის მათ.

საყოველთაოდ, ნებისმიერი ქმედების საფუძველი არის ეკონომიკა და ეკონომიკური ინტერესები, ხოლო ყველა პოლიტიკური რეფორმა ამ ინტერესებს ემსახურება, შესაბამისად ნებისმიერი მოვლენა, რომელიც ხდება ამა თუ იმ საზოგადოებაში, ამ საზოგადოების ეკონომიკური და ფინანსური ინტერესების გაძლიერება/განვითარებას ემსახურება. ევროპაში არსებული ამ სახის კრიზისის დაძლევის საუკეთესო საშუალებაა სოციალურად ორიენტირებული აბორიგენი ერის ინტერესების ინტერესებში ეკონომიკური და შესაბამისად პოლიტიკური ცვლილებების განხორციელება. ის ფაქტი რომ ეკონომიკურად და სოციალურად განვითარებული ქვეყნები მიმზიდველია ჩამორჩენილი ეკონომიკის მქონე მოსალხეობისთვის იწვევს უმართავ მიგრაციულ პროცესებს.[8] ევროპის რიგი ქვეყნები მიხვდნენ რა კრიზისის წინაშე აღმოჩნდნენ, ნელნელა და შეძლებისდაგვარად უმტკივნეულოდ ცდილობენ განახორციელონ ისეთი სოციალურ-პოლიტიკური რეფორმები, რომლებიც ამ მიგრაციული პროცესების შემცირებას და მათი მართვის მექანიზმების შემუშავებას შეძლევენ.

ე.წ. მემარჯვენე პოპულიზმი თავისი არსით ერის მიერ გაცნობიერებული ეროვნულ-კულტურული საფრთხის ანგარებით გამოყენების საშუალებას აღნიშნავს. აღსანიშნავია ის

[7] Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. Government and Opposition, 39(4), pp. 541–563.

[8] Rodrik, D. (2018). Populism and the economics of globalization. pp. 12–18.

რომ ეროვნულ კულტურული უფლებებისა და ღირსების დაცვა ერთმნიშვნელოვნად აუცილებელია, როგორც აბორიგენი ისე მიგრანტი ერის წარმომადგენლობისათვის. ამ ინტერესების შეჯერება უნდა მიმდინარეობდეს აბორიგენ კულტურაში უმტკივნეულო ინტეგრაციის საშუალებით და ლიბერალიზმისა და დემოკრატიის პრინციპების ურყევად დაცვის ფონზე. ევროკავშირის ისეთმა ქვეყნებმა, როგორიცაა იტალია, ესპანეთი, პორტუგალია, უნგრეთი, მოახერხეს მიგრაციული პროცესების ისეთი სახით მართვა და თავიანთი კულტურის წიაღში მიგრანტი კულტურების ინტეგრირება ლიბერალიზმის პრინციპების დაცვით, რამაც უდაოდ დადებითი როლი ითამაშა ამ ქვეყნების კულტურულ განვითარებაში. მსგავსი მაგალითები სავარაუდოდ გზამკვლევად უნდა იქცეს ევროკავშირის და ევროპის სხვა ქვეყნების სოციალურ-კულტურულ და ეროვნულ პოლიტიკაში. თავად ევროკავშირი, რომელიც თავიდან ეწინააღმდეგებოდა მიგრაციული პროცესების მკაცრ კონტროლს და მემარჯვენე პოპულიზმად ნათლავდა დღეს უკვე თავად დგას ამ მიგრაციული პროცესების მოწესრიგების აუცილებლობის წინაშე. დღის წესრიგში მკაცრად დადგა მიგრანტი კულტურების, ევროპულ კულტურაში უმტკივნეულო და ურთიერთსასარგებლო ინტეგრაციის აუცილებლობა. კონტროლირებადი და მართული ემიგრაციული პროცესები ამავდროულად არ უნდა არღვევდეს დემოკრატიის პრინციპებს. სწორედ ამ შესაძლებლობების გამოყენებამ და განხორციელებამ ისეთ ევროპულ ქვეყნებს, რომლებიც ზემოთ არის ჩამოთვლილი ამ პროცესებისგან მიიღო არა კრიზისი, არამედ სრულიად სასარგებლო კულტურული, სამეცნიერო, რელიგიური და სხვა სახის საზოგადოებრივი წინსვლა. ხოლო ისეთი ქვეყნები, რომლებიც მიგრაციულ პროცესებს უმართავად ტოვებდნენ დღეს მრავალმხრივი საზოგადოებრივი კრიზისების წინაშე დააყენა.[9] კულტურულმა განსხვავებებმა გამოიწვია ეკონომიკური დისბალანსი სხვადასხვა კულტურების წარმომადგენლებს შორის და მწვავე დაპირისპირება წარმოშვა. მაგალითისთვის ბრიტანეთში მიმდინარე პროცესები თვალსაჩინოა. ერთის მხრივ ბრიტანულ კულტურაში ჰარმონიულად ინტეგრირებული უცხო ქვეყნების წარმომადგენელი მაღალჩინოსნები და მეორეს მხრივ ინტეგრაციას მოკლებული ბრიტანულ საზოგადოებასთან დაპირისპირებული მუსლიმური თითქმის ,,ტერორისტული“ კლანი. მსგავსი პროცესები ევროკავშირისა და მთლიანდ ევროპის რიგ ქვეყნებში მიმდინარეობს. საფრანგეთსა და გერმანიაში ამგვარი პროცესები უკვე პრობლემადაა ქცეული.

რუსეთ-უკრაინის ომის მიმდინარეობამ და მისმა სამართლებრივ-ზნეობრივმა შესწავლამ, ევროპას მისცა საშუალება გაეცნობიერებინა უმართავი მიგრაციული პროცესების უსაზღვროდ ლიბერალიზებული პროცესების საფრთხე. ტერმინი მემრაჯვენე პოპულიზმი კრიტიკის ქვეშ დადგა. სახელმწიფოს მიერ აბორიგენი ერების სამართლიანი მოთხოვნის უგულებელყოფამ რიგ შემთხვევაში მართლაც წარმოშვა მემარჯვენე პოპულისტური პროცესები. თუმცა ამავე დროს ნათელი გახადა, რომ ამ მოვლენის ლიბერალური პრინციპებით გამართლება ბევრად უფრო საშიშია სტაბილურობის შენარჩუნებისათვის, ვიდრე მათი მართვის და მკაცრი კონტროლის მექანიზმების

[9] Wodak, R. (2015). The Politics of Fear. Sage. pp. 18–60.

შემუშავება, რომლებიც შესაძლებელს გახდის ეროვნულ-კულტურული დაპირსპირების და შესაძლო ქაოსის განეიტრალებაში.

დასკვნა

მეოცე საუკუნის მეორე ნახევრიდან ევროპაში განხორციელებულმა ეკონომიკურმა ძვრებმა ევროპის ქვეყნები უძლიერეს წამყვან ეკონომიკებად აქციეს. ეს თავისთავად მიმზიდველი გახდა განვითარებადი და განუვითარებელი ქვეყნებიდან ემიგრაციის პროცესებისთვის. ევროპის პანიკურმა შიშმა ტოტალიტარიზმისა და ნაციზმის წინაშე ჩამოაყალიბა სოციალურად ორიენტირებული ლიბერალური აზროვნება, რის გამოც განვითარებადი და განუვითარებული ქვეყნებიდან მიგრაციული პროცესები უმართავი გახადა. ასეთი გარემოება, კულტურული და რელიგიური უკმაყოფილების და დაპირსპირებების საფუძველი გახდა, რამაც თავის მხრივ წარმოშვა ისეთი პოლიტიკური მოვლენა, როგროიცაა მემარჯვენე პოპულიზმი. ხელისუფლებების მიერ გატარებულმა არასწორმა და უზომოდ ლიბერალიზებულმა პოლიტიკამ საფრთხეები შეუქმნა ამ ქვეყნებს მემარჯვენე პოპულიზმის სახით, რითაც გაზარდა ეროვნებათშორის დაპირისპირებების და არეულობების შესაქმნელად. ბოლო ათი თხუთმეტი წლის განმავლობაში ევროპაში შექმნილი უმართავი მიგრაციული პროცესები კიდევ უფრო აძლიერებდა სწორედ ამ მემარჯვენე პოპულიზმის იდეოლოგიის განვითარება/გაძლიერებას. თუმცა მთელი რიგი ევროპული ქვეყნები განსაკუთრებით კი აღმოსავლეთ ევროპის პოსტსაბჭოთა სივრცის წარმომადგენლები იმთავითვე რეალისტურად მიუდგნენ რა ამ პროცესებს, შეძლეს ფაქტიურად გამოერიცხათ მემარჯვენე პოპულიზმის წარმომშობი ორი მთავარი მიზეზი - კულტურული და რელიგიური განსხვავებების დაპირისპირება. იმის გამო რომ ამ ქვეყნებმა შეძლეს მიგრაციული პროცესების მართვისა და კონტროლის მექანიზმების დემოკრატიულ-სამართლებრივ ჩარჩოებში მოქცევა, მოახერხეს განსხვავებული კულტურისა და რელიგიის მიგრანტთა სრული და უმტკივნეულო ინტეგრირება საკუთარ კულტურულ-რელიგიურ სივრცეში. დღეისათვის ამ ქვეყნების მაგალითი სახელმძღვანელოდ უნდა იქცეს ევროპის იმ ქვეყნებისათვის სადაც უკვე პოლიტიკურ პრობლემად ჩამოყალიბდა ვითომდა ლიბერალურ პრინციპებებზე დამყარებული მიგრაციული პროცესების უმართაობა და მის საფუძველზე წარმოშობილი პრობლემა - მემარჯვენე პოპულიზმი.

გამოყენებული ლიტერატურა:

Li, Q., Teng, X., & Yuan, T. (2022, January). An Analysis on Factors That Contributed to the Popularity of the Hungary Right-Wing Populist Fidesz Party between the Years 2008-2020. In *2021 International Conference on Social Development and Media Communication (SDMC 2021)* Atlantis Press.

Mardanov, I. (2023). Issues of EU Member Nations' Shared Sovereignty, Institutions, and Economic Development. *Economies*, *11*(4),

Shebalina, E., & Kotok, M. (2022). The Rise of Euroscepticism in Europe in Time of Crisis in World Politics. In *Turning Points of World Transformation: New Trends, Challenges and Actors*. Singapore: Springer Nature Singapore

ბერიანიძე, შ. (2022). ოპულიზმი, როგორც პოლიტიკური სტრატეგია არალიბერალურიდემოკრატიის პირობებში. E-library of Thomas Jefferson Research Center.

Mounk, Yascha. 2018. The People vs. Democracy: Why Our Freedom Is in Danger and Howto Save It. Harvard University Press.

REFERENCES

Li, Q., Teng, X., & Yuan, T. (2022, January). An Analysis on Factors That Contributed to the Popularity of the Hungary Right-Wing Populist Fidesz Party between the Years 2008-2020. In *2021 International Conference on Social Development and Media Communication (SDMC 2021)* Atlantis Press.

Mardanov, I. (2023). Issues of EU Member Nations' Shared Sovereignty, Institutions, and Economic Development. *Economies*, *11*(4),

Shebalina, E., & Kotok, M. (2022). The Rise of Euroscepticism in Europe in Time of Crisis in World Politics. In *Turning Points of World Transformation: New Trends, Challenges and Actors*. Singapore: Springer Nature Singapore

berianidze, sh. (2022). op'ulizmi, rogorts p'olit'ik'uri st'rat'egia araliberaluridemok'rat'iis p'irobebshi. E-library of Thomas Jefferson Research Center.

Mounk, Yascha. 2018. The People vs. Democracy: Why Our Freedom Is in Danger and Howto Save It. Harvard University Press.